

Prologas

Sebastijonas tvirčiau suėmė vairą. Sunkvežimis už nugaros palietė užpakalinį buferį ir pastūmėjo mažylį MG, nuplėšdamas numerių lentelę, kuri pakilo į orą. Sebastijonas mėgino pavažiuoti dar porą pėdų pirmyn, bet negalėjo labiau paspausti, nerizikuodamas įsirežti į sunkvežimį priekyje; tada jis būtų suspaustas tarp dviejų didžiulių mašinų kaip harmonika.

Po kelių sekundžių jie buvo pamėtėti pirmyn antrą kartą, kai iš užnugario sekantis sunkvežimis jau gerokai stipriau kliudė MG galą ir nustūmė automobilį taip, kad šis atsidūrė vos per pėdą nuo priešakinio. Tik kai sunkvežimis rėžėsi į juos trečią kartą, Sebastijonui šmėstelėjo Bruno žodžiai: *Ar tu tikrai teisingai apsisprendei?* Jis pažvelgė į Bruną, kuris dabar buvo abiem rankomis įsitvėręs priešais skydelio.

— Jie nori mus užmušti! — rėkė jis. — Dėl Dievo, Sebai, daryk ką nors!

Sebastijonas bejėgiškai nužvelgė į pietus bėgantį kelią, priešinga kryptimi judančių mašinų srautą.

Kai priekyje lekiantis sunkvežimis ėmė mažinti greitį, jis suprato, kad jei nori neprarasti vilties išsigelbėti, turi apsispręsti — apsispręsti greitai. Jis pažvelgė į kitą kelio pusę, beviltiškai ieškodamas

tarpo kur nors įsisprausti. Kai paskui važiuojęs sunkvežimiu trenkėsi ketvirtą kartą, Sebastijonas suprato, kad nebėra iš ko rinktis.

Jis ryžtingai pasuko vairą dešinėn ir metėsi ant žolės apaugusios skiriamosios juostos tiesiai priešais važiuojančias mašinas. Sebastijonas iki galo nuspaudė greičio pedalą, meldamas, kad suspėtų nuskrieti į laukų platybes ir išvengti kitų automobilių.

Kai MG šovė skersai kelio, furgonas ir lengvasis automobilis ėmė stabdyti ir staiga pasuko į šalį, mėgindami išvengti priešais išdygusio mažylio. Akimirka Sebastijonas pamanė, kad jam pavyks, bet paskui išvydo priešais stūksantį medį. Jis nukėlė nuo greičio pedalo koją ir pasuko vairą kairėn, tačiau tai padarė per vėlai. Sebastijonas teišgirdo Bruno riksmą.

Haris ir Ema

1957—1958

1

Harį Kliftoną pažadino telefono skambutis.

Jis kažką sapnavo, bet dabar niekaip neprisiminė ką. Gal tas įkyrus metalinis garsas buvo sapno dalis. Haris nenorom apsivertė ant kito šono ir mirkčiodamas pažvelgė į šalia lovos stovinčio laikrodžio žalias fosforines rodyklėles — šešta valanda keturiasdešimt trys minutės ryto. Jis nusišypsojo. Tik vienas žmogus galėtų sumanyti jam paskambinti tokį ankstyvą rytą. Haris pakėlė ragelį ir perdėtai mieguistumu balsu sumurmėjo:

— Labas rytas, brangioji.

Iškart niekas neatsakė; akimirka Haris pamanė, kad viešbučio operatorė skambinantįjį sujungė su kitu kambariu, nei šiam reikėjo. Jis jau rengėsi padėti ragelį, kai išgirdo kažką raudant.

— Ema, čia tu?

— Taip, — pasigirdo atsakymas.

— Kas atsitiko? — paklausė jis ramiamu balsu.

— Sebastijonas mirė.

Haris atsakė ne iškart, nes dabar labai norėjo įtikėti, kad visa tai — tik sapnas.

— Kaip taip gali būti? — pagaliau pratarė. — Dar vakar su juo kalbėjau.

— Šįryt jis žuvo.

Ema tegalėjo išspausti vos po kelis žodelius.

Haris atsisėdo lovoje staiga visai išsibudinęs.

— Automobilio avarijoje, — kūkčiodama pridūrė Ema.

Laukdamas, kol ji aiškiai pasakys, kas atsitiko, Haris stengėsi išlikti ramus.

— Jiedu kartu važiavo į Kembridžą.

— Jiedu? — pakartojo Haris.

— Sebastijonas ir Brunas.

— Ar Brunas gyvas?

— Taip, bet jis ligoninėje Harlou; dar neaišku, ar išgyvens iki vakaro.

Haris nubloškė antklodę ir nuleido ant kilimo kojas. Jam buvo šalta, pykino.

— Nedelsdamas išsikviesiu taksi ir važiuosiu į oro uostą; grįšiu į Londoną pirmu ten skrendančiu lėktuvu.

— Važiuoju tiesiai į ligoninę, — pasakė Ema.

Ji daugiau nieko nepridūrė, ir Haris minutėlę svarstė, ar pokalbis baigtas. Paskui jis išgirdo ją šnabždančią:

— Reikia, kad kas nors atpažintų jo palaikus.

Ema padėjo ragelį, tačiau tik po valandėlės sukaupė jėgų atsistoti. Galiausiai linkstančiomis kojomis ji perėjo per kambarį, kelis kartus atsiremdama į baldus, lyg jūreivis siaučiant audrai. Pravėrusi svetainės duris, pamatė koridoriuje stovintį galvą panarinusį Marsdeną. Ema niekada nebuvo mačiusi, kad senasis jų tarnas šeimos narių akivaizdoje atskleistų nors menkiausią emociją, todėl dabar vargiai bepažino židinio atbrailos įsitvėrusią sukumpusią figūrą — įprastą santūrumo kaukę buvo pakeitusi žiauri mirties realybė.

— Ponia, Meibel jums sukrovė lagaminą vienai dienai, — šiaip taip pratarė jis. — Jei leisite, nuvešiu jus į ligoninę.

— Ačiū, Marsdenai, tu labai malonus, — atsakė Ema, kai jis pravėrė lauko duris.

Jiems lipant laiptais ir einant prie automobilio, Marsdenas laikė Emą už parankės; tai buvo pirmas kartas, kai jis prisilietė prie savo šeiminkės. Marsdenas atidarė dureles, ir Ema susmuko oda trauktoje sėdynėje kaip senė. Marsdenas užvedė automobilio variklį, įjungė pirmą pavarą ir leidosi į ilgą kelionę nuo dvaro iki Princesės Aleksandros ligoninės Harlou.

Staiga Ema susivokė nepaskambinusi nei broliui, nei seseriai Greisei ir nepranešusi, kas atsitiko. Greisei ir Džailzui paskambins šįvakar, kai, tikėtina, jie bus vieni namuose. Ji nenorėtų dalintis tokia žinia viešint nepažįstamiesiems. Ema pajuto aštrų skausmą paširdžiuose, tarsi kas būtų įsmeigęs durklą. O kas Džesikai pasakys, kad ji niekada nebepamatys brolio? Ar ji begalės būti toji pati linksma mergaitė, kuri šokinėdavo aplink Sebą lyg klusnus šunelis, vizginantis uodegą ir negalintis nuslėpti nežaboto susižavėjimo? Negalima leisti, kad šią žinią Džesika išgirstų iš kieno nors kito lūpų, vadinas, Emai teks kuo greičiau grįžti į dvarą.

Marsdenas įsuko į vietinės degalinės aikštelę; paprastai penktadienio popietėmis jis čia pildavosi degalus. Kai degalinės darbuotojas pamatė žaliajame „Austin A30“ sėdinčią ponią Klifton, sveikindamasis pakėlė prie kepurės ranką. Ji neatsakė, ir jaunuolis susimąstė, ar tik nebus pasielgęs kaip nors netinkamai. Jis pripylė benzino ir pakėlė variklio dangtį, norėdamas patikrinti, ar yra alyvos. Užvožęs dangtį vėl pakėlė prie kepurės ranką, bet Marsdenas nuvažiavo netaręs nė žodžio ir nepalikęs įprasto šešiapensio.

— Kokia bitė jiems įgėlė? — sumurmėjo jaunuolis, automobiliui dingus iš akių.

Vėl atsidūrusi kelyje, Ema stengėsi prisiminti, kokiais žodžiais Peterhauzo koledžo kuratorius trūkčiojamu balsu pasakė jai tą žinią. *Ponia Klifton, apgailėstauju turėdamas jums pranešti, kad jūsų sūnus žuvo autoavarijoje.* Pranešęs šią nuogą tiesą, ponas Padžetas, rodos, daugiau beveik nieko nežinojo; kaip pats aiškino, jis tebuvo įpareigotas informuoti.

Emos galvoje ir toliau kirbėjo daugybė klausimų. Kodėl jos sūnus važiavo į Kembridžą automobiliu, jei vos prieš porą dienų ji pati nupirko jam traukinio bilietą? Kas vairavo, Brunas ar Sebastijonas? Gal jie per greitai važiavo? Gal sprogo padanga? Gal kaltas koks nors kitas automobilis? Tiek daug klausimų, bet vargu ar kas nors žino visus atsakymus.

Praėjus kelioms minutėms po kuratoriaus skambučio, paskambino iš policijos ir paklausė, ar ponias Klifton galėtų atvykti į Princesės Aleksandros ligoninę Harlou atpažinti palaikų. Ema paaiškino, kad jos vyras išvykęs į Niujorką reklamuoti savo knygos. Gal ji ir nebūtų sutikusi stoti jo vieton, jei būtų žinojusi, kad jau rytoj Haris grįš į Angliją. Dėkui Dievui, jis parskris lėktuvu, ir jam nereikės penkias dienas plaukti per Atlantą gedint vienam.

Marsdeni važiuojant pro nepažįstamus miestus — Čipnamą, Niuberį, Slau — Ema ne kartą prisiminė doną Pedrą Martinesą. Ar gali būti, kad jis nori atkeršyti už tai, kas prieš kelias savaites nutiko Sautamptone? Bet jei kitas automobiliu važiuavęs asmuo yra Brunas, šios abejonės netenka prasmės. Marsdeni išvažiavus iš Didžiojo Vakarų kelio ir pasukus šiaurės kryptimi, į A1 kelią, Ema vėl susimąstė apie Sebastijoną; vos prieš kelias valandas šiuo keliu važiavo Sebas. Ema buvo skaičiusi, kad žmogų ištikus tragedijai šis tenori atsukti laiką. Ir ji pasirodė nesanti išimtis.

Sebastijonas taip ir neapleido jos minčių, todėl kelias neprailgo. Ema prisiminė jo gimimą, kai Haris sėdėjo kalėjime kitame pasaulio krašte, prisiminė pirmuosius Sebastijono žingsnius, sulaukus aštuonių mėnesių ir keturių dienų, pirmą jo žodį „dar“, pirmą dieną mokykloje, kai jis išsoko iš automobilio, Hariui nespėjus nuspausti stabdžių pedalo, paskui — mokslus Bičkrofto abatijoje, kai direktorius norėjo jį pašalinti, bet, Sebei laimėjus Kembridžo stipendiją, bausmę atidėjo. Tiek daug visko laukė, tiek daug jis galėjo pasiekti, bet per akimirką viskas tapo istorija. Galiausiai ji prisiminė siau-

bingą savo pačios klaidą, kai leidosi įtikinama vyriausybės sekretoriaus, kad Sebastijonas turėtų padėti įgyvendinti vyriausybės planą ir įvykdyti teisingumą donui Pedrui Martinesui. Jei ji būtų atsisiakiusi patenkinti sero Alano Redmeino prašymą, vienturtis jos sūnus tebebūtų gyvas. Jeigu, jeigu...

Kai jie privažiavo Harlou priemiesčius, Ema pažvelgė pro šoninį langą ir pamatė rodyklę, nukreipiančią į Princesės Aleksandros ligoninę. Ji pamėgino susikaupti ir mąstyti apie tai, ko iš jos bus tikimasi. Po kelių minučių Marsdenas pravažiavo pro niekada neuždaromus geležinius vartus ir sustojo priešais centrinę ligoninės įėjimą. Ema išlipo iš automobilio ir patraukė link durų, o Marsdenas ėmė ieškoti, kur pastatyti mašiną.

Ema pasakė jaunai registratorei savo pavardę, ir linksmą šypseną merginos veide pakeitė užuojautos kupinas žvilgsnis.

— Ponia Klifton, gal būtumėte tokia maloni ir luktelėtumėte minutėlę, — nukeldama ragelį pratarė ji. — Pranešiu ponui Ouvenui, kad atvykote.

— Ponui Ouvenui?

— Širyt, kai buvo atvežtas jūsų sūnus, šis gydytojas budėjo.

Ema linktelėjo ir ėmė neramiai žingsniuoti po koridorių; surizgusias mintis keitė padriki prisiminimai. *Kas, kodėl, kada...* Ji liovėsi žingsniavusi tik tada, kai tvarkingai apsirengusi slaugė krakmolyta apykakle paklausė:

— Ar jūs — ponia Klifton?

Ema linktelėjo.

— Prašau eiti paskui mane.

Slaugė nusivedė Emą koridoriumi žaliomis sienomis. Nė viena nepratarė nė žodžio. Antra vertus, ką jos galėjo viena kitai pasakyti? Jos sustojo prie durų, ant kurių kabėjo lentelė su užrašu „Ponas Viljamas Ouvenas, vyr. chirurgas“. Slaugė pabeldė, pravėrė duris ir pasitraukė į šalį, praleisdama Emą.

Nuo stalo pakilo aukštas, liesas, pliktelėjęs vyriškis graudulingu laidojimo biuro agento veidu. Ema svarstė, ar šis veidas apskritai moka šypsotis.

— Laba diena, ponias Klifton, — pasisveikino jis, prieš pasiūlydamas Emai prisėsti ant vienintelės patogios kėdės kabinete. — Išties apgailestauju, kad tenka susitikti tokia liūdna proga, — pridūrė.

Emai buvo gaila šio vargšo žmogaus. Kiek kartų per dieną jam tenka ištarti šiuos žodžius? Sprendžiant iš jo žvilgsnio, ilgai juos kartojant netampa lengviau.

— Teks sutvarkyti daug dokumentų, deja, prieš pradėdamas darbuotis, koroneris paprašys atlikti formalumą — atpažinti palaičius.

Ema panarino galvą ir pravirko apgailestaudama, kad atsisakė Hario pasiūlymo vietoje jos atlikti šią nepakeliamą užduotį. Ponas Ouveas pašoko iš už stalo, pasilenkė prie jos ir pratarė:

— Užjaučiu, ponias Klifton.

Haroldas Ginzburgas nė negalėjo būti taktiškesnis ir paslaugesnis.

Hario leidėjas nupirko jam pirmos klasės lėktuvo bilietą į Londoną artimiausiu skrydžiu. Bent jau kelias patogias, svarstė Haroldas, nors tikrai nemanė, kad vargšas žmogus galės užmigti. Jis nutarė, jog dabar — netinkamas laikas pranešti gerą žinią, todėl tik paprašė Hario perduoti Emai nuoširdžiausią užuojautą.

Kai po keturiasdešimties minučių Haris išsiregistravo iš „Pierre“ viešbučio, gatvėje rado Haroldo vairuotoją, laukiantį jį nuvežti į Aidlvaildo* oro uostą. Haris su niekuo nenorėjo kalbėtis, todėl atsėdo limuzino gale. Jis instinktyviai ėmė galvoti apie Ema, apie tai,

* Dabar Dž. Kenedžio tarptautinis oro uostas.

ką ji dabar turėtų patirti. Jam nepatiko, kad jai tenka eiti atpažinti sūnaus palaikų. Gal ligoninės personalas Emai pasiūlys palaukti, kol jis grįš.

Haris nė nesusimąstė apie tai, kad bus vienas iš pirmųjų keleivių, be persėdimų perskridęs Atlantą; jis galėjo mąstyti tik apie sūnų, apie tai, kaip jie visi laukė, kol jis pradės studijas Kembridžo universitete. O paskui... Haris manė, kad turėdamas įgimtų gabumų kalboms Sebas būtų norėjęs dirbti Užsienio reikalų ministerijoje, o gal būtų tapęs vertėju, gal net mokęs kitus arba...

„Comet“ pakilus, Haris atsisakė taurės šampano, kurią pasiūlė besišypsanti stiuardėsė; nors kaip ji galėjo žinoti, kad jam tikrai nėra ko šypsotis? Jis neaiškino, kodėl nevalgo, kodėl nemiega. Karo metais, kovodamas priešų užnugaryje, Haris išmoko likti budrus trisdešimt šešias valandas, tebūdamas gyvas baimės sukeltu adrenalinu. Jis žinojo, jog neužmigs, kol paskutinį kartą nepamatys sūnaus, o gal ir paskui nemiegos, iš sielvarto sukilus adrenalinui.

Gydytojas tylėdamas nulydėjo Ema niūriu koridoriumi; galiausiai jie sustojo prie aklinau uždarytų durų su vieninteliu žodžiu *Morgas*, juodomis raidėmis užrašytu ant grublėto stiklo. Ponas Ouvenas atidarė duris ir pasitraukė, praleisdamas Ema pirmą. Jai už nugaros durys su trenksmu užsivėrė. Nuo staiga pasikeitusios temperatūros ji ėmė drebėti; žvilgsnis sustojo prie viduryje kambario stovinčių ratukų. Po užklotu matėsi neaiškus jos sūnaus kūno kontūras.

Ratukų kojūgalyje stovėjo baltu chalatu vilkįs morgo darbuotojas, bet jis nieko nesakė.

— Ponia Klifton, ar jūs pasirengusi? — švelniai paklausė ponas Ouvenas.

— Taip, — tvirtai atsakė Ema, susmeigdama į delnus nagus.

Ouvenas linktelėjo, ir morgo darbuotojas nutraukė užklotą, ati-

dengdamas randuotą sumuštą veidą, kurį Ema pažino akimirksniu. Ji suriko, parpuolė ant kelių ir prapliupo nenumaldomai raudoti.

Pono Ouveno ir morgo darbuotojo nenustebino lengvai nuspėjama motinos, pirmąkart išvydusios negyvą sūnų, reakcija, bet juos ištiko šokas, kai ji tyliai pratarė:

— Čia — ne Sebastijonas.

2

Kai taksi privažiavo prie ligoninės, Haris nustebo išvydęs prie durų stovinčią Ema. Ji akivaizdžiai jo laukė. Jis dar labiau nustebo, kai žmona bėgte pasileido pas jį pragiedrėjusiu veidu.

— Sebas gyvas, — dar nepribėgusi sušuko ji.

— Bet tu sakei... — prabilo Haris, kai Ema apsvijjo jį rankomis.

— Policija suklydo. Jie manė, kad automobilį vairavo jo savi-ninkas, todėl, tikėtina, keleivio vietoje sėdėjo Sebas.

— Vadinasi, keleivis buvo Brunas? — tyliai pratarė Haris.

— Taip, — atsakė Ema, pasijutusi truputį kalta.

— Supranti, ką tai reiškia? — ją paleisdamas paklausė Haris.

— Ne. Kur lenki?

— Policija turėjo pranešti Martinesui, kad *jo* sūnus liko gyvas; jam tik vėliau paaiškės, kad žuvo Brunas, o ne Sebastijonas.

Ema panarino galvą.

— Vargšas, — pratarė, kai jiedu įėjo į ligoninę.

— Nebent... — pradėjo Haris, bet sakinio nebaigė. — Na, kaip Sebas? — tyliai paklausė. — Kaip jis jaučiasi?

— Deja, labai prastai. Ponas Ouvenas man sakė, kad retas kau-lelis nelūžęs. Rodos, ligoninėje jam teks gulėti kelis mėnesius; gali būti, kad jis visą likusį gyvenimą praleis ratukuose.

— Tik reikia dėkoti, kad Sebastijonas gyvas, — pratarė Haris, apkabindamas žmoną per pečius. — Ar man leis jį pamatyti?

— Taip, bet tik kelias minutes. Įspėju, mielas, jis visas sugipsuotas ir sutvarstytas, gali jo ir nepažinti.

Emą paėmė vyrą už rankos ir nusivedė į antrą aukštą; ten juos pasitiko moteris tamsiai mėlyna uniforma, ji atidžiai stebėjo pacientus, kartkartėmis duodavo nurodymus personalui.

— Aš — panelė Padikomb, — prisistatė ji tiesdama ranką.

— Tau ji — vyresnioji seselė, — sušnabždėjo Ema.

Haris paspaudė jai ranką ir pasisveikino:

— Labas rytas, sesele.

Daugiau netarusi nė žodžio, miniatiūrinė figūrėlė nuvedė juodu į palatą su dviem lygiom lovų eilėmis; visos lovos buvo užimtose. Panelė Padikomb nuplaukė iki palatos galo ir sustojo prie vieno paciento. Atitraukusi Sebastijono Arturo Kliftono lovą gaubusią užuolaidą, ji pasitraukė. Haris pažvelgė į sūnų. Kairė jo koja buvo pritvirtinta prie skridinio ir iškelta, kita, taip pat sugipsuota, tysojo ant lovos. Sebastijono galva buvo sutvarstyta; į tėvus jis tegalėjo žiūrėti viena akimi; lūpos nejudėjo.

Kai Haris pasilenkė norėdamas pabučiuoti jam į kaktą, pirmieji Sebastijono sušnabždėti žodžiai buvo: „Kaip Brunas?“

— Atsiprašau, kad po visko, ką jums teko patirti, turiu jus apklausti, — pasakė vyresnysis inspektorius Mailsas. — Neklausinėčiau, jei nebūtų taip labai svarbu.

— Ir kodėl šitai taip labai svarbu? — paklausė Haris, kuris jau pažinojo detektyvus ir jų pasirenkamus būdus informacijai ištraukti.

— Aš dar turiu įsitikinti, kad įvykis A1 kelyje tikrai buvo nelaimingas atsitikimas.

— Ką tu norite pasakyti? — Haris pažvelgė detektyvui tiesiai į akis.

— Nieko nenoriu pasakyti, pone, bet mūsų slaptojo skyriaus vaikinai atidžiai apžiūrėjo transporto priemonę ir mano, kad šis tas nesutampa.

— Kas? — paklausė Ema.

— Pirmiausia, ponია Klifton, — kalbėjo Mailsas, — negalime išsiaiškinti, kodėl jūsų sūnus kirto magistralės skiriamąją juostą, aki-vaizdžiai rizikuodamas, kad į jį atsitrenks priešpriešiais važiuojanti mašina.

— Gal automobiliui staiga kažkas nutiko? — spėliojo Haris.

— Ir mums pirmiausia šovė tokia mintis, — sutiko Mailsas. — Bet nors automobilis baisiai sumaitotas, nė viena padanga nespro-gusi, vairas irgi nepažeistas, nors tokio pobūdžio avarijose taip beveik nebūna.

— Tačiau vargu ar to pakaktų įrodyti, kad buvo įvykdytas nusi-kaltimas, — pasakė Haris.

— Ne, pone, nepakaktų, — atsakė Mailsas. — Ir man šios in-formacijos nepakaktų kreiptis į koronerį ir prašyti šią bylą tirti kaip kriminalinę. Tačiau mums pateikta ganėtinai trikdanti liudininko informacija.

— Ką jis jums sakė?

— Ji, — pataisė Harį Mailsas, dirstelėjęs į užrašus. — Ponია Ča-lis mums teigė, kad ją aplenkė bestogis MG. Jis ketino aplenkti trijų vidine eismo juosta važiuojančių sunkvežimių vorą, bet tada pirma-sis sunkvežimis pasuko į pirmąją eismo juostą, nors prieš jį nebuvo jokios transporto priemonės. Vadinasi, MG vairuotojui teko staiga stabdyti. Paskui trečias sunkvežimis taip pat dėl visiškai nesupran-tamos priežasties įsuko į pirmąją juostą, o vidurinis nesumažino greičio, todėl MG negalėjo nei lenkti, nei persirikiuoti į kitą juostą. Ponია Čalis pasakojo, kad trys sunkvežimiai kurį laiką taip ir bloka-vo MG, — tęsė detektyvas, — kol automobilio vairuotojas nei iš šio, nei iš to kirto skiriamąją juostą tiesiai prieš priešpriešiais važiuojan-tį automobilį.